

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ, БІОЕТИКИ ТА ІНОЗЕМНИХ МОВ

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ

КОМУНАЛЬНА УСТАНОВА
«ОДЕСЬКИЙ МІСЬКИЙ ЦЕНТР ЗДОРОВ'Я»
ОДЕСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ

КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ І ПСИХОЛОГІЧНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ
МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЯ ПСИХОСІНЕРГЕТИКИ ТА АЛЬФОЛОГІЇ

МАТЕРІАЛИ

VI Міжнародної наукової конференції

ЛЮДИНА ЯК ЦІЛІСНІСТЬ: ЛЮДСЬКЕ, ПОЗАЛЮДСЬКЕ, НАДЛЮДСЬКЕ

*Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Одеського національного медичного університету
(протокол № 5 від 25 січня 2024 р.)*

Редакційна колегія:

Доннікова І. А. - доктор філософських наук, професор, завідувачка кафедри філософії Національного університету «Одеська морська академія»;

Крицюкова Н. В. - кандидат психологічних наук, President of the International Academy of psychosynergetics and airphology, голова Товариства дослідників МАПА, керівник психологічної служби Одеського національного медичного університету;

Лазор Н. В. - старший викладач кафедри філософії, біоетики та іноземних мов Одеського національного медичного університету;

Ляшенко Д. М. - кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії Національного університету «Одеська морська академія», доцент кафедри філософії, біоетики та іноземних мов Одеського національного медичного університету;

Медянова О. В. - кандидат психологічних наук, доцент кафедри соціальної психології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;

Мокрієнко Е. М. - старший викладач кафедри філософії, біоетики та іноземних мов Одеського національного медичного університету;

Терзі О. О. - доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри Національної безпеки інституту безпеки ПрАТ «ВНЗ "Міжрегіональна Академія управління персоналом"»

Відповідальний редактор:

Ханжи В. Б. - доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, біоетики та іноземних мов Одеського національного медичного університету.

Рецензенти:

Дунаєва Л. М. - доктор політичних наук, професор, декан факультету психології та соціальної роботи Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;

Варинська А. М. - кандидат філологічних наук, професор, завідувачка кафедри українознавства Національного університету «Одеська морська академія».

Л 937 Людина як цілісність: людське, позалюдське, надлюдське: Збірник матеріалів VI Міжнародної наукової конференції (19 жовтня 2023 р., м. Одеса) / Одеськ. нац. мед. ун-т, каф. філософії, біоетики та іноземних мов, Міжнародна академія психосінергетики та альфології та ін. ; ред. кол. : В. Б. Ханжи (віш. ред.) та ін. – Одеса, 2024. – 294 с.

У збірнику матеріалів запропоновано міждисциплінарний погляд на актуальні проблеми буття людини, а також її можливих поза- та надлюдських перспектив. Представлено результати осмислення людини як цілісності через зіставлення філософських, соціально-гуманітарних і природничо-наукових підходів. Особливою рубрикою висвітлено матеріали круглого столу, присвяченого діяльності Брюссельської наукової школи. Для дослідників питань людського існування та самовдосконалення.

Матеріали опубліковані в авторській редакції.

Редакційна колегія не завжди поділяє позиції авторів. За точність, достовірність та коректність викладеного матеріалу всю відповідальність несуть автори.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ВИМІР СУЧАСНОГО ЗНАННЯ	6
VERGELES K.M., KULISH P.L., SHKOLNIKOVA T.Y., VERGELES T.M. A PERSON IN THE SOCIO-CULTURAL SPACE: TODAY'S CHALLENGES.....	6
НАРБУТОВА Т.Є., СПАСЬКИЙ І.Д. ЦІЛІСНІСТЬ ЛЮДИНИ В КОНТЕКСТІ КОГНІТИВНОЇ НАУКИ	12
ПЕТИНОВА О.Б. ФІЛОСОФСЬКІ КОНТЕКСТИ ХХІ СТОЛІТТЯ: ЖІНКА, ЧОЛОВІК ТА БЛИЗНЮКОВІ ПОЛУМ'Я	15
ПОПЛАВСЬКА Т.М., СТОЙКОВА К.М. АНТРОПОЛОГІЧНІ ВИМІРИ ГЕНДЕРНОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ В СУЧАСНІЙ ФІЛОСОФІЇ.....	18
RAIKHERT K. AXIOLOGY AND HEURISTICS	23
STELA SPINU THE INFLUENCE OF XENOCENTRISM ON STUDENT'S COMMUNICATION IN A MULTICULTURAL ENVIRONMENT.....	27
СВІТЛИЦЬКА В.Р. АРХЕТИП ВЕЛИКОЇ МАТЕРІ: СУЧАСНІ КОНТЕКСТИ ХХІ СТОЛІТТЯ.....	33
ТКАЧЕНКО К.В. ЛЮДИНА ТА ІДЕНТИЧНІСТЬ: МОВНЕ ПИТАННЯ НА ПРИКЛАДІ КОРИННИХ НАРОДІВ КИТАЮ	36
ФЕДОРОВА І.В. ПРОБЛЕМИ ТРАНСГУМАНІЗМУ НА ТЛІ АНТРОПОЛОГІЧНОЇ КРИЗИ ЯК ПРЕДМЕТ ФІЛОСОФСЬКОЇ РЕФЛЕКСІЇ.....	39
МЕТАФІЗИЧНІ ТА ФІЛОСОФСЬКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ РЕФЛЕКСІЇ ЩОДО ЛЮДСЬКОГО, ПОЗАЛЮДСЬКОГО, НАДЛЮДСЬКОГО	44
ВАСЬЯНОВ Р.С. ФІЛОСОФСЬКІ КАТЕГОРІЇ В РОЗУМІННІ ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ ПОЛОЖЕНЬ ПРО ХВОРОБУ ЛЮДИНИ. МОНОМОРБІДНІСТЬ ТА КОМОРБІДНІСТЬ ЯК КАТЕГОРІЇ В КЛІНІЧНІЙ МЕДИЦИНІ.....	44
ДОНИКОВА І.А. ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК СИМУЛЯЦІЯ ЛЮДСЬКОГО	53
ЗУБАРЄВ О.С. МАХАТМА ГАНДІ ПРО НЕНАСИЛЬСТВО, ІСТИНУ ТА ЛЮДСТВО.....	56
KOROŁKOV M.O. PLATO'S POSSIBLE SOLUTION OF THE MIND-BODY PROBLEM.....	59
ПУНЧЕНКО О.П., ПУНЧЕНКО Н.О. СУЧАСНА АНТРОПОЛОГІЧНА КРИЗА: СУТНІСТЬ І ОСНОВНІ ПАРАМЕТРИ	65
ХМІЛЬ Т.В. ЦІЛІСНІСТЬ ЛЮДИНИ В КОНТЕКСТІ СВІТОГЛЯДНИХ ПАРАДИГМ.....	71
ПРОБЛЕМИ ЦІЛІСНОСТІ ЛЮДИНИ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ. ЛЮДИНА В УМОВАХ ВІЙНИ	74
БУСЛАЄВА В.В. ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЯВІВ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЗАХИСТІВ У ОСІБ, ЩО ЗАЗНАЛИ ВПЛИВ ВІЙНИ	74
GULMIRA SPICER SHAMANISM AND SHAMANIC RITUALS IN MODERN APPLIED PSYCHOLOGY	80
КНЯЗЬКОВА В.Я., СКОРОХОДОВА Ю.В. МЕНТАЛЬНЕ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ ТА ЙОГО ПІДТРИМКА ПІД ЧАС ВІЙНИ	87
ЛЕВИЦЬКА А.І. ІМПАКТ ВОЄННИХ КОНФЛІКТІВ НА ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ: РОЛЬ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ВІДНОВЛЕННІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ЦІЛІСНОСТІ.....	92

СУЧАСНА АНТРОПОЛОГІЧНА КРИЗА: СУТНІСТЬ І ОСНОВНІ ПАРАМЕТРИ

УДК: 1:502/504

Пунченко Олег Петрович

доктор філософських наук, професор,

професор кафедри стандартизації,

оцінки відповідності та освітніх вимірів,

Одеська державна академія технічного регулювання та якості

Пунченко Наталія Олегівна

кандидат технічних наук, доцент,

в.о. зав. кафедри інформаційних технологій,

Одеський державний аграрний університет

Анотація. У роботі відзначені кризові витoki техногенної цивілізації – НТР і майбутні катастрофи, які пов'язані з війною, гонкою озброєнь і екологічної загрози, що нависла. Пояснена сутність антропологічної кризи, вона розкрита багатовимірно: і як проблематичність буття сучасної людини; і як непередбачуваність та негарантованість його долі; і загроза виживання людини, і підриє основ його буття. Виділено параметри у змісті антропологічної кризи: зростання мутагенних факторів; зростаючий тиск на людину стресових навантажень та розширення ситуації екзистенційного вакууму; духовно-моральний аспект.

Ключові слова: людина, антропологічна криза, екологія, коеволуція, катастрофа, еволюція, стрес, трансгуманізм, духовність.

Annotation. The work highlights the crisis origins of civilization technologies – scientific and technological revolution and future catastrophes associated with war, the arms race and the impending environmental threat. The essence of the anthropological crisis is explained, it is revealed multidimensionally: both as the problematic nature of the existence of modern man; and how unpredictability and

uncertainty of his fate; and as a threat to human survival; and as an undermining of the foundations of his existence. The parameters in the content of the anthropological crisis are highlighted: the growth of mutagenic factors; the increasing pressure on a person under stress loads and the expansion of the situation of existential vacuum; spiritual and moral aspect.

Keywords: man, anthropological crisis, ecology, co-evolution, catastrophe, evolution stress, transhumanism, spirituality.

Ще півстоліття тому, коли філософія, економіка та інші суспільні науки, досліджуючи негативні наслідки науково-технічної революції, негативне ставлення до екологічної проблеми, що розгортається, підійшли до утвердження, про антропологічну кризу, що насувається, і не помиллися. Ці негативні наслідки ставлять перед людством завдання самовиживання, якщо їх подолати. Розробка наукою шляхів подолання цих найважливіших негативних наслідків існування людства, змусили її зайнятися виробленням стратегії буття людства. На думку В. С. Стьопіна, найнебезпечнішим для перспектив людства виступає, передусім, антропологічна криза.

Ідея про те, що найуразливішою істотою на нашій планеті є людина, була обгрунтована ще у XX столітті. І було зазначено, що кризові явища у розвитку технічної цивілізації перетворили проблему буття людини на одну з глобальних проблем сучасності. Це, з одного боку. А з іншого – проблема можливої майбутньої катастрофи, якщо вона пов'язується з війною, гонкою озброєнь, а також із виснаженням сировинних, енергетичних та продовольчих ресурсів, із забрудненням довкілля та іншими екологічними проблемами, показує, що ми вже живемо у цивілізації ризиків.

Перша проблема – наслідки науково-технічної революції – позитивно вирішується на ниві спілки технічних та гуманітарних наук, тобто коли творці нової техніки враховують рекомендації суспільствознавців.

Друга проблема – екологічна – позитивно вирішується через впровадження у практику концепції коєволюції та спектру біомедичних

рекомендацій. Коеволюція означає співрозвиток, узгодження, взаємозалежне та збалансоване сполучення розвитку. Воно постає як механізм виникнення нової якості у становленні самоорганізації систем, їх кооперування на більш загальну цілісність. Коеволюція раціонального використання природи вимагає, щоб коефіцієнт використання її багатств не перевищував коефіцієнта їх відновлення, оскільки обсяги споживання багатьох життєво важливих ресурсів вже перевищили допустимі норми.

Проте реально позитивні зрушення з обох проблем вирішуються повільно. Наприклад, практично не враховується резолюція ООН щодо екологічної стратегії від 1992 р.; резолюції Південно-Африканського та Фінляндського конгресів; рекомендації науково-практичних конференцій, що проходять у розвинених регіонах світу з цієї проблеми. Зневажливе ставлення людини до природи як об'єкта її збагачення лише прискорює і посилює проблему антропологічної кризи.

Безперечно, антропологічна криза гранично загострює сприйняття кризи сучасної людини. Цю кризу можна трактувати багатовимірно: як проблематичність буття сучасної людини; і як непередбачуваність та негарантованість його долі; і як загрозу виживання людини; і як підрив основ його буття та ін.

Але які параметри можна виділити у змісті антропологічної кризи? По-перше, зростання мутагенних факторів; по-друге, зростаючий тиск на людину стресових навантажень та розширення ситуації екзистенційного вакууму; по-третє, духовно-моральний, що відображує духовний світ людини, його ставлення до суспільства і країни через її поведінку.

Що відображує ці параметри у структурі антропологічної кризи? Детермінуючим параметром цієї кризи є мутагенний фактор. В. С. Стьопін неодноразово стверджував, що евгеніка та генетика несуть небезпеку у зміні генофонду людства, йде деградація біосферної тілесності людини. Евгеніка сформувалася 1869 р., її принципи сформував Ф. Гальтон. Він запропонував дослідити медико-технологічні впливи, які можуть покращити якість

спадковості: здоров'я, розумові здібності, обдарованість майбутнього покоління. Але на зорі становлення євгеніки перед нею ставилися гуманні цілі. У XX столітті на її базі виникли антигуманні течії: расизм, фашизм, а сьогодні ми говоримо про нацизм, трансгуманізм.

Що до генетики, то її послідовники стверджують про прямий вплив забрудненого середовища на зміну генофонду, а також про непрямий вплив через появу нових видів хвороботворних мікробів і вірусів, що змінюють людський генофонд.

У той же час генетики вважають, що дія природних факторів збереження генофонду (природний відбір) у суспільстві різко обмежена, а соціальні процеси, які виконують функції відбору (зокрема війни) діють обернено пропорційно. У війнах гине велика кількість здорових людей, які не залишають потомства. Понад те, сучасні генетичні дослідження виявили факти несприятливого мутагенного впливу деяких поранень на генетичні структури людського організму. І сьогодні і генетики, і біологи, і медики відзначають, про ушкодження генотипічних структур, сформованих мільйонами років еволюції.

Однак, трансгуманісти стверджують, що сьогодні людству необхідно позбавитися «сліпого» процесу еволюції, в основі якого лежить випадковість і почати новий рух, що базується на свідомості, до нового шляху свого майбутнього біологічного розвитку. Рух зміни біологічної природи людини, трансформації людського вигляду будь-якими доступними засобами повинні бути здійснені за допомогою NBIC-технологій. Вони сприяють перезавантаженню свідомості; широкому використанню наномедицини; впровадження нанокомп'ютерних імплантів (молекулярних комп'ютерів) інтегрованих у мозок з метою розширення обсягу пам'яті; розвитку генної інженерії; самотрансформації психології тощо. Трансгуманісти, зокрема М. Дері, відпрацьовують процес еволюційного розвитку людини, фактично доведений наукою, ігнорують біоантропоцентризм як умову виживання людини, що детермінує, а останній покладають на розвиток нанотехнологій. Вони не звертають увагу на той факт, що природа в ході своєї еволюції

піднесла їм «подарунок» – мислячої людини – Homo Sapiensa, яку вони й збираються трансформувати.

Другим, вищезазначеним параметром антропологічної кризи є зростання тиску на людину стресових навантажень. Сьогодні, коли ми живемо у світі воєн, нестабільності міждержавних відносин, людині можлива прийдешня катастрофа стала більш зрозумілою, а есхатологічне бачення світу сполучається переважно з різними об'єктивними феноменами та вимірами. Це є фактором усвідомлення людиною різкої вразливості її існування, що збільшує її особистісне стресове навантаження. Перенапруження веде не тільки до зростання вищезазначених «хвороб цивілізації», а й психічних захворювань.

Згідно з доповіддю Всесвітньої організації охорони здоров'я «Психічне здоров'я: нове розуміння, нова надія» стверджувалося, що «потреба в організації ефективної допомоги особам із психічними проблемами, розладами поведінки та ін. є неодмінною умовою виживання людства в соціальному та екологічному середовищі, що стрімко змінюється» [1]. Психічні та поведінкові відхилення, включаючи порушення сну, нервозність, неадекватні реакції, стомлюваність, депресії, тривожність та психологічний дискомфорт знайомі кожній людині. ВОЗ вважає, що у певні періоди життя вони наздоганяють не менше 25% населення планети і вже до 2030 року депресія як основа більшості технічних та девіантних відхилень вийде на друге місце за сумною статистикою смертності, випередивши серцево-судинні та онкологічні патології.

Стресові навантаження викликали до життя нову системну хворобу – синдром хронічної втоми. Основні ознаки цієї хвороби: швидка стомлюваність, слабкість вранці, часті головні болі, безсоння, конфліктність та ін.

Все вищезгадане і змусило ВОЗ звернути увагу на психічне здоров'я людини та методи їх лікування. Однак у його позитивному прагненні виникли негативні явища. Так, наприклад, у вузах України крім медичних вузів, спеціальних психологічних факультетів та кафедр психології у педагогічних вузах, Міністерство освіти України почало відкривати спеціальність «психологія» у будь-яких вузах країни, не маючи у штаті фахівців у цій галузі. І

така поведінка Міністерство освіти обґрунтовує бажанням та демократичним вибором вишу, завдаючи лише шкоди державі та нації.

Третім параметром антропологічної кризи виступає духовно-моральний, що відображає духовний світ людини, її ставлення до країни та нації через поведінку. Цей параметр тісно пов'язаний із попереднім, оскільки він пов'язаний із зростанням та новими формами девіантної поведінки, зародженням нових форм нетрадиційної моралі, соціальною агресією та безвихіддю, споживчою психологією тощо. Це провокує кризу духовності, що виражається у формі деформації особистісних людських якостей, коли поведінка регулюється не духовними цінностями, а зовнішньою метою, не світоглядними установками, не національною самосвідомістю, не менталітетом в індивідуальній свідомості, не національним характером людини тощо. Тут видно велику прогалину освіти, у частотності України, що й підтвердила спеціальна військова операція в Україні, через від'їзд здатного населення стати на захист країни, працювати в цих умовах на благо України, за кордон.

Щоб мати майбутнє, людині необхідно виправдати свою розумність, свободу, відповідальність та духовність. Людині не слід забувати слова М. Кузанського, що «людина не хоче бути нічим, крім людини».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Психічне здоров'я: нове розуміння, нова надія. – Доповідь ВОЗ. Женева, 2001.